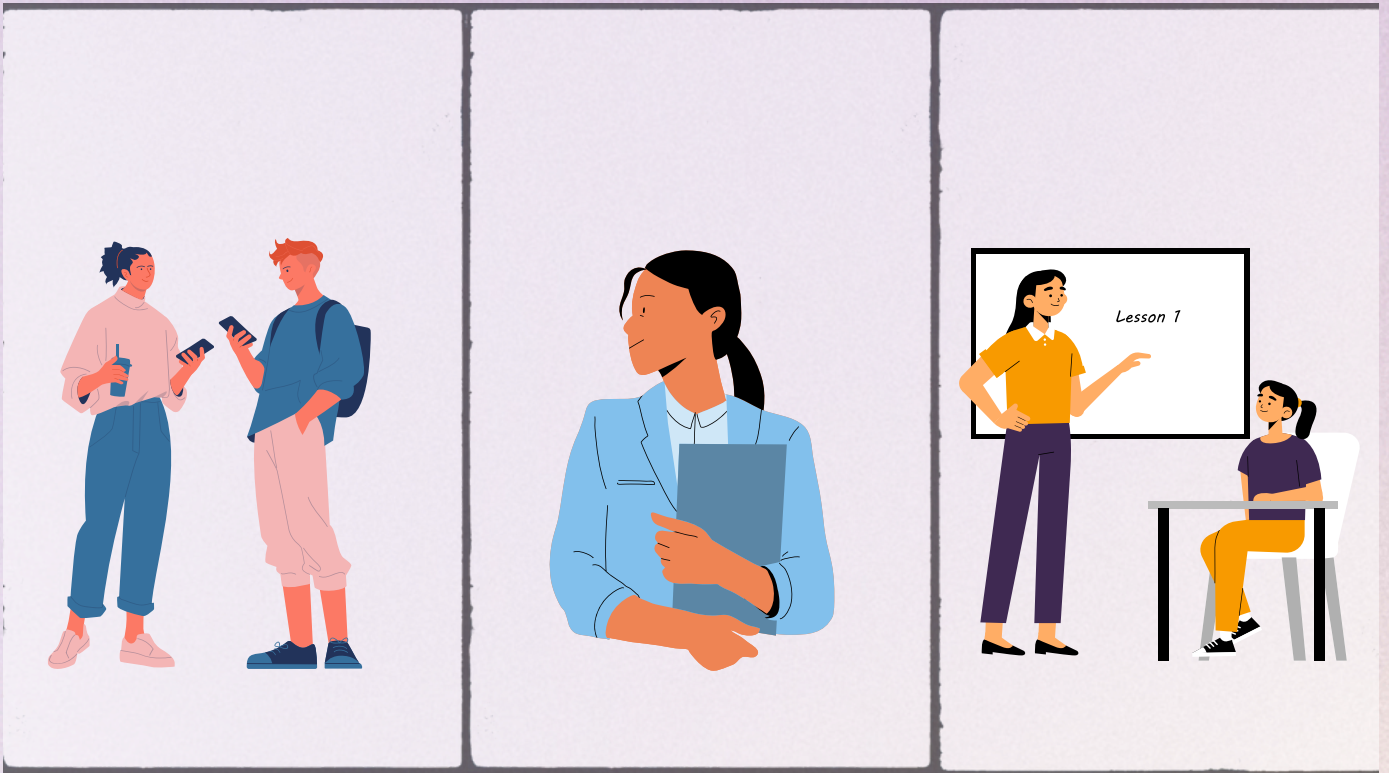

3 KERTAA 3

Näkökulmia lastensuojelun työntekijöiden pätevyydestä

”Työnantajien mielestä hallituksen esitys helpottaa työvoimapulaa. Työntekijät pelkäävät asiakkaiden turvallisuuden puolesta.” (HS 2.8.2024)

Pula sosiaalityöntekijöistä pahenee ensi vuonna (Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT | Tiedote 22.12.2023)

”Miks laitoksissa on aina vaan se yks hyvä työntekijä? (Osallisuuden ajan kehittäjäryhmä 13.8.2024)

Kriisissä olevaa lastensuojelua piinaa huutava pula pätevistä työntekijöistä, joka korostuu erityisesti lastensuojelun sosiaalityössä. Tarve lastensuojelun palveluille kasvaa, mutta muutokset kelpoisuusehdoissa ja asiakasmitoituksissa hankaloittavat jo entisestään vaikeaa rekrytointia. (KT ja [Kuntalehti](#)) Keskeinen kysymys ratkaisuja etsittäessä on myös työn houkuttelevuus; kuka haluaa tavoitella työllistymistä alalle, josta uutisoidaan kauhukuvin? Pelko virheiden tekemisestä ja niiden seurauksista verottaa varmasti hakijoita erityisesti vastuullisen sosiaalityöntekijän tehtävästä.

Työntekijän ominaisuuksia on tarkasteltu myös asiakasnäkökulmasta pitkään erilaisissa kokemusasiantuntijoiden kehittäjäryhmissä. Lasten, nuorten ja vanhempien näkemyksiä siitä, minkälainen on hyvä sossu tai lastensuojelulaitoksen ohjaaja, on koottu erilaisiin vinkkipaketteihin ja osaksi lastensuojelua käsitteleviä oppaita ja selvityksiä.

Pätevyyteen liittyvän ajankohtaisen keskustelun siivittämänä Osallisuuden ajassa haluttiin pureutua aiheeseen meille luontevalla tavalla - dialogin keinoin. Toimme dialogi-iltaamme ilmiötä eri näkökulmista tarkastelevia tahoja oppimaan toisiltaan ja luomaan yhteistä ymmärrystä pätevyteen liittyen.

DIALOGI-ILTA

Aineksia keskusteluun

24.9.2024 järjestettyyn Dialogi-iltaan kokoontui keskustelemaan lastensuojelun kokemusasiantuntijanuoria, korkeakoulujen opetushenkilöstöä Laurea-ammattikorkeakoulusta ja Helsingin yliopistosta, sekä työelämän edustajia lastensuojelulaitosten johdosta ja ammattiliitto Talentiasta. Ennen varsinaisten dialogien aloittamista osallistujilta pyydettiin ajatuksia siitä, mistä tänään olisi tärkeää keskustella.

Illan dialogeissa keskityttiin tarkastelemaan pätevän työntekijän ominaisuuksia ammattilaisten, opetuksen ja nuorten näkökulmasta poimien jokaisen näkökulman kolme keskeisintä viestiä kentälle. Keskustelut painottuivat erityisesti sijaishuollon työntekijöihin ja lapsen asiasta vastaaviin sosiaalityöntekijöihin.

DIALOGI-ILTA

Selkeää perustelua ja tunneyhteyden luomista

Dialogi-iltaan osallistuneiden nuorten näkemys siitä, että pätevä työntekijä ei ole sama asia, kuin hyvä työntekijä oli varsin selkeä. Pätevyyteen vaadittavien opintojen suorittaminen ei siis automaattisesti tarkoita sitä, että olet asiakkaiden mielestä sopiva tai pätevä työskentelemään lastensuojelussa. Opetushenkilöstö ja ammattilaisten edustajat olivat keskustelussa tästä samaa mieltä ja tärkeinä pätevyyttä vahvistavina tekijöinä nuorten asiakasnäkökulma huomioiden korostuivatkin kyky luoda tunneyhteys asiakkaan kanssa. Persoona, henkilökemiat ja molempien oma henkilöhistoria vaikuttavat merkittävästi tunneyhteyden luomiseen. Työntekijän on tärkeää olla näkyvästi ihminen, kaikkine vikoineen ja näyttää myös tunteitaan. Lastensuojelun asiakkaat eivät halua tunteettomia työntekijöitä, mutta tunteitaan on hyvä sanoittaa ja on tärkeää osoittaa, että hallitsee omat tunnereaktionsa.

Pätevä työntekijä kertoo asiakkaalle mistä on kyse, mitä on tapahtumassa, miksi ja kenen toimesta? Kaiken lähtökohtana on selkeä tapa antaa asioita tiedoksi ja avata myös asioiden riittävät perustelut. Lastensuojelutyöhön liittyy vahva valta-asetelma ja myös vallankäytön suhteen olisi muistettava avoimuus ja perusteleminen.

DIALOGI-ILTA

Vankka tietopohja työhön liittyvistä ilmiöistä ja rohkeus ottaa selvää

Pätevyyttä lastensuojelukentällä työskentelevien ammattilaisten ja johdon näkökulmasta tarkastelevassa keskusteluosuudessa painotettiin tiettyjen perusasioiden, kuten luottamuksen rakentamisen ja itsetuntemuksen merkitystä. Vaativa lastensuojelutyö edellyttää ammattilaisilta laajaa ymmärrystä erilaisista ilmiöistä, joiden parissa työskennellään. Tämän vuoksi on tärkeää olla utelias, ottaa rohkeasti selvää asioista ja kasvattaa ymmärrystään näihin ilmiöihin liittyen.

Lastensuojelutyössä ja etenkin sijaishuollossa eletään yhteistä arkea, joka pitää sisällään niin asiakkaana olevien lasten ja nuorten, kuin ammattilaisten oman työyhteisön osalta hyvin monenlaisia ihmiselämään kuuluvia asioita. Jokainen työntekijä elää työn ohessa omaa elämäänsä ja sen tapahtumat ovat kytköksissä siihen, miten hän työstään suoriutuu. Pienetkin asiat voivat vaikuttaa siihen, näyttäytyykö työntekijä pätevänä asiakkaiden tai kollegoiden silmissä. Keskeistä tässä yhteisessä arjessa on rakentaa luottamusta ja toiminnallaan osoittaa olevansa luottamuksen arvoinen niin työtovereiden, kuin lasten ja nuortenkin silmissä.

Lastensuojelun työtaakkaa helpottamassa olevien keikkatyöntekijöiden, sijaisten ja opiskelijoiden rooli on usein tarkastelun kohteena, kun keskustellaan palveluiden laadusta ja henkilöstön pysyvyydestä. Henkilöt, jotka eivät ole osa vakinaista henkilöstöä, voidaankin myös nähdä olevan jollain tavalla vähemmän ammatillisen nimikkeen takana olevia hahmoja ja vahvemmin läsnä ihmisenä. Keskustelijat näkivät opiskelijoiden ja keikkatyöntekijöiden kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa olevan jotain, jonka soisi säilyvän ja siirtyvän kohtaamisiin yleisemmin.

DIALOGI-ILTA

Lastensuojelu on työtä, jota ohjaa vahvasti laki. Lain tuntemus ja kyky soveltaa sitä vaativassa työssä on osoitus pätevydestä. Kun ammattilainen osaa toimia lain puitteissa varmasti ja oikein, lisää se myös turvallisuuden tunnetta yhteisössä.

Vaikka valmistut, et ole valmis

Sosiaalisia taitoja ja kykyä olla vuorovaikutuksessa ei voi korostaa liikaa keskusteltaessa lastensuojelun korkeakouluopetuksesta. Lastensuojelu on suhdeperustaista työtä. Nämä taidot ovat avain moniin merkityksellisiin tilanteisiin työssä ja taitojen kartuttaminen antaa työntekijälle paremmat valmiudet perustella esimerkiksi asiakkaan kannalta epämiellyttäviä päätöksiä tai ottaa puheeksi vaikeita asioita. Haastavissa vuorovaikutustilanteissa toimimisessa korostuu itsetuntemuksen merkitys. Opintojen aikana olisi opittava tuntemaan itsensä ja esimerkiksi omat rajansa riittävän hyvin. Kun itsetuntemus on vahvaa, on helpompi toimia myös itsensä kanssa lastensuojelutyössä.

Ammattilaisnäkökulmasta esiin nostettu oikeudellisen osaamisen ulottuvuus korostuu myös korkeakouluopetuksessa. Lain tuntemus ja soveltaminen on juurrutettava osaksi perusosaamista jo opintojen aikana. Vaikka korkeakouluistamme valmistuu lastensuojeluun osaavia ja muodollisesti päteviä ammattilaisia, oli keskusteluihin osallistuneiden vahva yhteisesti jaettu näkemys se, ettei valmistuminen tee vielä valmiiksi.

DIALOGI-ILTA

Mitä on pätevyys lastensuojelussa?

Pätevyyttä eri näkökulmista tarkastelevan Dialogi-illan ilahduttavin anti oli se, että kaikkia keskustelun osapuolia eri tavoin koskettavaan ilmiöön tuotiin paljon yhteneviä näkökulmia, mutta myös niiden eroja. Me tarvitsemme lastensuojeluun ennen kaikkea sinne soveltuvia ihmisiä, hyviä tyyppejä. Hyvä tyyppi olisi pystyttävä olemaan niin asiakkaiden, kuin kollegoiden mielestä. Ja hyvän tyyppin valmiudet tulisi hankkia jo alalle kouluttauduttaessa. Eikä sekään välttämättä riitä. Työvoimapulan koetellessa lastensuojelukenttää on tärkeää todeta ääneen myös se, että monia päteväksi tekeviä asioita tai ominaisuuksia on vaikea opettaa korkeakoulussa.

On toki muistettava, ettei ole olemassa yhtä määritelmää hyvästä tyyppistä. Joku kollegoista voi tykätä puheliaasta ja energisestä työkaverista, kun taas toinen ei voi sietää sellaista. Ja joku asiakkaana olevista nuorista voi pitää hempeästä ja vahvasti myötäelävästä lähestymistavasta, kun taas toisen nuoren se saa sulkeutumaan täysin. Hyvän tyyppin tunnistaminen ei siis ole helppoa tai yksiselitteistä, mutta ainekset siihen on löydettävissä; itsetuntemus, asenne, uteliaisuus, rohkeus, kyky ottaa kritiikkiä vastaan ja jatkuva reflektointi.

Aina ei tarvitse olla ohjaaja tai sossu, vaan sopivissa väleissä voi kohtaamisiin tuoda mukaan jalkapalloilijan tai kissaihmissen. Ammatillisen minän ulkopuolisten roolien käyttöönotto työssä voi myös keventää ammatillisen roolin mukanaan tuomaa taakkaa ja näiden roolien hyvään tilannetajuun pohjautuva vaihtaminen lienee pätevyyden ytimessä. Se, että työtä tehdään ihmisenä, eikä viranomaisena tai vaikkapa laitoksen työntekijänä, tuo kokonaisuuteen kaksi puolta. Voimme nauttia aidoista, inhimillisistä kohtaamisista tasavertaisina, mutta samalla meidän on tiedostettava työntekijän haavoittuvuus, mahdollisuus uupumiseen ja myös huonot hetket.

DIALOGI-ILTA

Yhteenveto - 3 kertaa 3

Lastensuojelun asiakkaat eivät halua tunteettomia työntekijöitä. Tunteet kuuluvat työhön, mutta on tärkeää sanoittaa tunteitaan ja osoittaa, että hallitsee omat tunnereaktionsa.

Koulutukseltaan pätevä työntekijä ei ole aina yhtä, kuin hyvä työntekijä.

Pätevä työntekijä kertoo asiakkaalle mistä on kyse, mitä on tapahtumassa, miksi ja kenen toimesta? Kaiken lähtökohtana on selkeä tapa antaa asioita tiedoksi ja toiminnan perustelu.

Tarvitaan laajaa ymmärrystä erilaisista ilmiöistä, joiden parissa työskennellään - ota selvää ja kasvata ymmärrystäsi.

Kaikki lähtee luottamuksesta. Luottamus ansaitaan teoilla, ei pelkästään sanoilla.

Työ on henkisesti kuormittavaa. Lisäksi kuormitustekijöitä voi tulla työntekijän henkilökohtaisesta elämästä. Kaikki tämä vaikuttaa siihen, minkälaisen kuvan pätevyydestään antaa.

Sosiaaliset taidot ja kyky olla vuorovaikutuksessa ovat avain moniin merkityksellisiin tilanteisiin työssä. Näiden taitojen tulisi tulla osaksi ammatti-identiteettiä.

Vaikka opintojen aikana oppii tuntemaan itsensä ja omat rajansa, valmistuminen ei kuitenkaan tee valmiiksi.

Työtä ohjaavien lakien tulkinta ja soveltaminen on välttämätöntä, kun työskennellään ihmisten perusoikeuksien parissa.

3 KERTAA 3

3 KERTAA 3 on Osallisuuden ajan julkaisusarja, joka kokoaa eri ilmiöiden ympärille rakennettujen, vahvaan dialogiin perustuvien yhteiskehittämistilaisuuksien oivalluksia ja havaintoja. Dialogeissa keskustelijat kokoavat aiheeseen liittyen kolme keskeisintä viestiä kolmesta eri näkökulmasta.

